

SAFER CITIES FOR GIRLS!

#BEZPIECZENSTWONA JUZ

Zalecenia w zakresie polityk dla
bezpieczniejszej Polski: odpowiedź
na przemoc ze względu na płeć
w przestrzeni publicznej

WSTĘP

Zalecenia w zakresie polityk dla bezpieczniejszej Polski: odpowiedź na przemoc ze względu na płeć w przestrzeni publicznej

W miastach na całym świecie dziewczęta, nastolatki i młode kobiety w całej swojej różnorodności codziennie doświadczają różnych form przemocy ze względu na płeć, a także molestowania i niepewności. *Plan International* od lat realizuje programy ukierunkowane na propagowanie bezpieczeństwa dziewcząt i nastolatków w miastach. Na poziomie globalnym jest to część programu *Safer Cities for Girls*, który jest wdrażany wraz z UN Habitat i UN Women w prawie 80 miastach w ponad 20 krajach na całym świecie. Program obejmuje działania prowadzone przez *Plan International* w 13 krajach w Azji, Afryce, Ameryce Południowej i Europie. Celem programu *Safer Cities for Girls* jest promowanie idei miast sprzyjających włączaniu społecznemu, w których dziewczęta i kobiety w całej swojej różnorodności mogą czuć się wolne i bezpieczne.

Projekt *Safer Cities for Girls Poland* został uruchomiony pod koniec 2023 roku przez *Plan International Poland* wraz z fundacją *Juniper*¹, aby rozpoznać problemy związane z bezpieczeństwem, z jakimi borykają się różnorodne dziewczęta i młode kobiety w Polsce. Projekt, który koncentruje się w szczególności na Warszawie i Krakowie, ma na celu zbadanie różnych doświadczeń dziewcząt i młodych kobiet w przestrzeni publicznej, w tym osób z grup marginalizowanych, takich jak: mniejszości etniczne i kulturowe, osoby z doświadczeniem migracyjnym i uchodźczym, osoby ze społeczności LGBTQI+, osoby z niepełnosprawnością oraz dziewczęta i młode kobiety o innym niż większość populacji kolorze skóry. W projekcie postawiono zadanie, aby – dzięki wykorzystaniu aktywnej metodologii partycypacyjnej – bezpośrednio wysłuchać głosów dziewcząt i młodych kobiet, zarówno jeśli chodzi o ich obawy dotyczące bezpieczeństwa i doświadczenia w przestrzeni publicznej, jak również – co istotne – ich własne priorytety i zalecenia dotyczące sposobów radzenia sobie z tymi powszechnymi i niezmiennymi wyzwaniami.

W niniejszym dokumencie programowym przedstawiono wnioski z kompleksowego przeglądu istniejących danych i dokumentów oraz wywiadów z kluczowymi informator(k)ami, 10 spacerów bezpieczeństwa (*safety walks*) przeprowadzonych z dziewczętami i młodymi kobietami w Warszawie i Krakowie, a także zalecenia dla decydentów opracowane podczas dwóch wspólnych sesji kreatywnych, w których uczestniczyły różnorodne dziewczęta i młode kobiety oraz przedstawiciele i przedstawicielki organizacji pozarządowych, środowisk akademickich i innych instytucji publicznych w Polsce działających na rzecz przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć.

RAZEM BUDUJEMY BEZPIECZNIEJSZE MIASTA DLA DZIEWCZĄT

SPIS TREŚCI

1. DOTYCHCZASOWE BADANIA I ZASADY POLITYKI DOTYCZĄCE PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W POLSCE	7
2. POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA W MIEJSCACH PUBLICZNYCH – WARSZAWA I KRAKÓW	10
3. WNIOSKI Z WYWIADÓW Z KLUCZOWYMI INFORMATOR(K)AMI	13
4. METODOLOGIA SAFER CITIES FOR GIRLS POLAND	14
5. WYNIKI BADANIA SAFER CITIES FOR GIRLS POLAND	18
6. PRZESŁANIE DZIEWCZĄT I MŁODYCH KOBIET DLA DECYDENTÓW POLITYCZNYCH	23
i. Bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej jest obowiązkiem władz państwowych i lokalnych	23
ii. Prewencja pierwotna VAWG&GBV jako priorytet.	24
iii. Edukacja w zakresie zapobiegania VAWG&GBV musi być szeroko dostępna w ramach formalnego systemu oświaty.	24
iv. Wzmocnienie pozycji – długoterminowe inicjatywy promujące sprawczość i znaczący udział w procesach decyzyjnych.	25
v. Większy sprzeciw społeczny wobec VAWG&GBV	25
vi. Dostępność wszystkich starań i podejmowanych działań	26
7. PODZIĘKOWANIA	27

Prawie

90%

dziewcząt i młodych kobiet wezwało władze publiczne do poważnego potraktowania braku bezpieczeństwa dziewcząt i młodych kobiet w przestrzeni publicznej.

DOTYCHCZASOWE BADANIA I ZASADY POLITYKI DOTYCZĄCE PRZEMOCY ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ W POLSCE

Polska zmienia podejście do walki z przemocą wobec kobiet, stojąc przed poważnymi wyzwaniami związanymi z dostosowaniem się do globalnych i europejskich standardów, w szczególności tych ustanowionych w konwencji stambulskiej². Konwencja ta, znana również jako *Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, została otwarta do podpisu w 2011 r., a weszła w życie 1 sierpnia 2014 r. Konwencja, będąca kamieniem węgielnym prawa międzynarodowego, ustanawia podstawowe kryteria zapobiegania przemocy, a także ochrony i wspierania kobiet dotkniętych przemocą. Mimo iż Polska podpisała konwencję w 2012 r., a ostatecznie ratyfikowała ją w 2015 r., jej pełne wdrożenie napotkało przeszkody. Obecne przepisy prawa nie uwzględniają specyfiki płci, nie uwzględniają systemowych podstaw przemocy wobec kobiet i lekceważą jej głębokie zakorzenienie kulturowe wynikające z wielowiekowej dyskryminacji ze względu na płeć³. Ponadto nie istnieją kompleksowe inicjatywy

krajowe, których celem byłoby zapobieganie przemocy ze względu na płeć, która nadal jest postrzegana przez zdecydowaną większość polskiego społeczeństwa jako prywatna sprawa rodziny, a nie jest uznawana za naruszenie praw człowieka i przejaw dyskryminacji ze względu na płeć⁴.

Od 2015 r. w Polsce wprowadzono obowiązek gromadzenia danych dotyczących napaści na tle seksualnym, w tym gwałtów⁵. Nie ma jednak wymogów dotyczących gromadzenia i monitorowania danych na temat problemów z bezpieczeństwem dziewcząt i młodych kobiet, w tym także w odniesieniu do nękania i przemocy ze względu na płeć w przestrzeni publicznej. Mimo iż nie ma oficjalnych danych dla całej Polski na temat problemów z bezpieczeństwem ze względu na płeć w przestrzeni publicznej, to w ostatnim czasie przeprowadzono szereg badań w celu lepszego zrozumienia skali tego problemu. Badania te przedstawiono poniżej.

BADANIE ANKIETOWE PRZEPROWADZONE W 2021 R. PRZEZ IPSOS NA ZLECENIE L'ORÉAL POLSKA WYKAZAŁO, ŻE:⁶

84%

kobiet w Polsce przynajmniej raz doświadczyło molestowania w miejscach publicznych.

43%

młodych kobiet doświadczyło co najmniej jednokrotnie molestowania w miejscu publicznym przed ukończeniem 18 roku życia.

Aż

86%

osób, które były świadkami nękania w przestrzeni publicznej, nie wie, jak reagować w takich sytuacjach, a 69% z nich przyznaje, że brak reakcji wynika z obawy przed agresją ze strony osoby nękającej.

Tylko w

31%

przypadków ktoś okazał wsparcie, gdy zauważył molestowanie seksualne w miejscu publicznym.

90%

Według badania przeprowadzonego przez Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego (PTPA) w 2022 r.⁷ **ponad 90% respondentek doświadczyło molestowania w miejscu pracy**, a **19,9%** doświadczyło go więcej niż 10 razy. Dla wielu kobiet molestowanie jest nieodłącznym elementem ich działalności zawodowej.

15%

Opublikowana w 2019 r. analiza dotycząca nękania i molestowania seksualnego w 94 polskich uczelniach publicznych⁸ wykazała, że w tym czasie jedynie 14 z nich posiadało w swoich strukturach organ antydyskryminacyjny. **Zdecydowana większość uczelni nie posiadała odrębnych procedur antydyskryminacyjnych ani nie prowadziła rejestrów zgłoszeń przypadków molestowania w swoich murach.** Odrębne badanie przeprowadzone w 2022 r. na temat molestowania seksualnego w szkołach wyższych⁹ wykazało, że 30% ankietowanych doświadczyło lub było

Badania pokazują, że doświadczenia związane z **przemocą w przestrzeni publicznej mają bezpośredni wpływ** na zachowania dziewcząt i kobiet i ich percepcję rzeczywistości:

- **38% kobiet decyduje się ograniczać swoją aktywność edukacyjną, zawodową i społeczną, aby uniknąć przemocy¹³.**
- **30% aktywnych publicznie dziewcząt i kobiet, które doświadczyły cyberprzemocy, całkowicie rezygnuje z aktywności społecznej lub politycznej, a 25% rezygnuje z niej tymczasowo.**
- **Odnotowuje się psychologiczne skutki cyberprzemocy: 49% internatek odczuwa niepokój, 19% obawia się o swoje bezpieczeństwo, a 14% obawia się o swoje życie.**
- **W przypadku uczennic i studentek odnotowano takie skutki jak m.in. utrata pewności siebie i obniżona samoocena (60%) oraz utrata motywacji do chodzenia do szkoły/na uczelnię (59%), gorsze oceny (39%), porzucenie szkoły/uczelni lub opuszczanie zajęć/aktywności (25%) oraz całkowita rezygnacja z edukacji (13%)¹⁴.**

świadkami przypadków molestowania seksualnego; tylko 9% respondentów wskazało, że zgłosiło takie incydenty władzom uczelnianym, a większość sprawców molestowania seksualnego opisano jako pracowników uczelni.

98%

W raporcie ILGA-Europe *Rainbow Map* za rok 2024¹⁰ **Polska została uznana za najbardziej homofobiczny i transfobiczny kraj w UE – 98% osób LGBTQI+ doświadczyło homofobii¹¹**, a prawie 90% ankietowanych osób LGBTQI+ zadeklarowało nieufność wobec instytucji państwowych i policji.

64%

Jeśli chodzi o nękanie i przemoc ze względu na płeć w Internecie, badania opublikowane w 2024 r. wykazały, że **39% internatek mieszkających w Polsce doświadczyło cyberprzemocy, a 64% internatek zaobserwowało przemoc skierowaną przeciwko innym kobietom¹².**

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA W MIEJSCACH PUBLICZNYCH – WARSZAWA I KRAKÓW

Najnowszy *Barometr Warszawski* przeprowadzony w 2023 r. wykazał, że 89% respondentów i respondentek czuje się w Warszawie bezpiecznie¹⁵. Dane z tego sondażu nie są jednak podzielone (zdez-agregowane) ze względu na płeć ani nie uwzględniają kategorii płci, w tym także w odniesieniu do molestowania seksualnego w miejscach publicznych czy innych czynników, które mogą wpływać na poziom odczuwanego braku bezpieczeństwa, takich jak wiek, doświadczenie migracji, pochodzenie etniczne, orientacja seksualna i tożsamość płciowa czy niepełnosprawność. Na podstawie wyników *Barometru Warszawskiego* opracowano politykę bezpieczeństwa Warszawy na lata 2022–2030 *Warszawa Bezpieczna Dla Wszystkich*, która również nie uwzględnia kwestii związanych z bezpieczeństwem dziewcząt i młodych kobiet w przestrzeni publicznej¹⁶. Strategia Rozwoju Warszawy do 2030 r. (*Strategia #Warszawa2030*) również pomija kwestie postrzegania bezpieczeństwa przez różnorodne dziewczęta i młode kobiety¹⁷. Jest to znaczące niedopatrzenie, szczególnie, jeśli weźmie się pod uwagę powyższe statystyki wskazujące na powszechność molestowania seksualnego i przemocy ze względu na płeć w przestrzeni publicznej w Polsce.

Warto zauważyć, że *Barometr Warszawski 2023* wskazuje na spadający poziom zaufania mieszkańców do cudzoziemców przebywających w Warszawie. W 2023 roku zaufanie to osiągnęło najniższy poziom od 2017 roku¹⁸. Tymczasem liczne najnowsze badania

wskazują, że rzeczywista skala przestępstw motywowanych nienawiścią i uprzedzeniami w Polsce, zwłaszcza wobec Ukraińców i Ukrainek, migrantów i migrantek z krajów muzułmańskich i Afryki Subsaharyjskiej, jest znacznie niedoszacowana – ocenia się, że tylko 5% z nich jest zgłaszanych na policję¹⁹.

Od 2013 roku Kraków ocenia poczucie bezpieczeństwa wśród swoich mieszkańców poprzez przeprowadzane co dwa lata wywiady z mieszkańcami wszystkich dzielnic. Podobnie jak w przypadku ankiety na temat bezpieczeństwa publicznego w Warszawie, badanie krakowskie nie dostarcza konkretnych danych ani analiz w oparciu o kryterium płci. W wynikach zeszłorocznego badania ankietowego opublikowanego w październiku 2023 r. nie ma molestowania seksualnego w przestrzeni publicznej jako konkretnego zagrożenia, które respondenci i respondenci mogliby wskazać w ankiecie²⁰. Kraków realizuje program *Bezpieczny Kraków*²¹ oraz *Strategię Rozwoju Krakowa 2030*²². Programy te nie uwzględniają perspektywy dziewcząt i kobiet w całej ich różnorodności – ani na etapie interwencji, ani w odniesieniu do proponowanych działań, ich monitorowania czy ewaluacji.

W wyniku nacisków ze strony lokalnych organizacji działających na rzecz praw kobiet oba miasta wspierają międzynarodową kampanię *16 Dni Akcji Przeciw Przemocy za Względu na Płeć* i wprowadziły różne inicjatywy, których celem jest przeciwdziałanie przemocy

ze względu na płeć i propagowanie równości płci. W Warszawie są to m.in. *Warszawska Deklaracja LGBT+*²³, *Polityka Różnorodności Społecznej*²⁴ oraz udział Warszawy w kampanii *Stand Up. Sprzeciw się molestowaniu w przestrzeni publicznej*²⁵. Kraków realizuje na przykład inicjatywę *Kraków dla Równości*²⁶ i jest jednym z ośmiu miast wchodzących w skład projektu *FEMACT-Cities*²⁷,

którego celem jest tworzenie i wdrażanie rozwiązań wzmacniających pozycję kobiet w przestrzeni miejskiej. Nie jest jednak jasne, w jaki sposób te konkretne inicjatywy przyczyniają się do ogólnych planów obu miast w zakresie bezpieczeństwa ani czy plany bezpieczeństwa są zgodne z tymi inicjatywami.

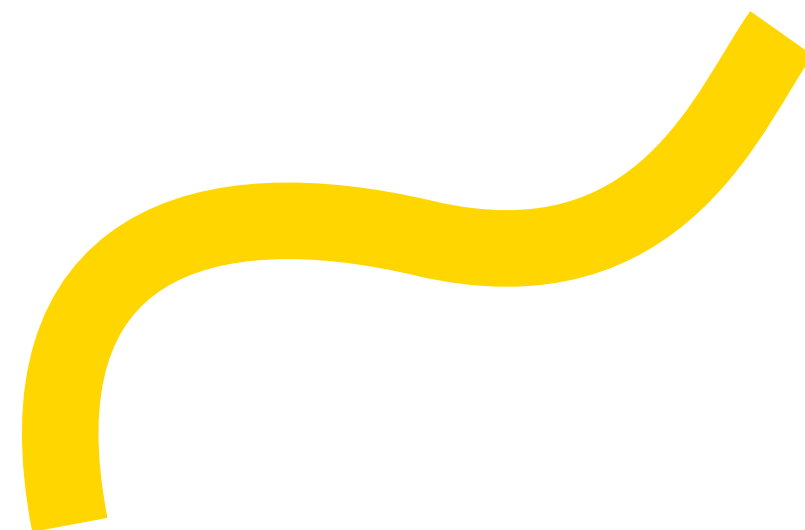
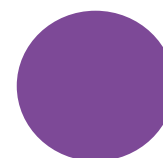

WNIOSKI Z WYWIADÓW Z KLUCZOWYMI INFORMATOR(K)AMI

W trakcie analizy źródeł zastanych przeprowadzono również 10 wywiadów z kluczowymi informator(k)ami – osobami w praktyce zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy ze względu na płeć w instytucjach publicznych, organizacjach pozarządowych i środowiskach akademickich. Rozmówcy podkreślali powszechność przemocy ze względu na płeć, molestowania i dyskryminacji w przestrzeni publicznej, niewystarczające reakcje i wsparcie ze strony organów ścigania i instytucji publicznych, a także normy kulturowe i społeczne, które normalizują lub usprawiedliwiają przemoc ze względu na płeć w przestrzeni publicznej. Podczas wywiadów podkreślano trudność związaną z brakiem danych na temat zagrożeń bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej zbieranych według kryterium

płci. Ten brak oficjalnych danych prowadzi do braku uznania, że zagrożenia dla bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej w powiązaniu z płcią są znaczącym problemem dotyczącym większość dziewcząt i młodych kobiet. W związku z tym, że skala problemu nie doczekała się publicznego uznania, decydenci polityczni wykazują niewielką chęć wprowadzania zmian. Ta reakcja łańcuchowa została opisana jako „nie ma danych, nie ma problemu, nie ma działań”. Rozmówcy potwierdzili, że chociaż zarówno w Krakowie, jak i w Warszawie istnieją przykłady inicjatyw na rzecz równości płci i przeciwdziałania przemocy, to są to zazwyczaj projekty tymczasowe lub jednorazowe, niebędące elementami długofalowych strategii bezpieczeństwa.

METODOLOGIA SAFER CITIES FOR GIRLS POLAND

Oprócz podsumowanej wyżej analizy danych zastanych projekt *Safer Cities for Girls Poland* składa się z trzech powiązanych ze sobą elementów, których celem jest wzmocnienie głosu i doświadczeń różnorodnych dziewcząt i młodych kobiet, a także umożliwienie im współtworzenia rozwiązań, które pomogłyby poradzić sobie z dostrzeganym przez nie problemem braku bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. Te trzy elementy to:

1

SPACERY BEZPIECZEŃSTWA

2

GIRLS* ADVISORY GROUP

3

WSPÓLNE SESJE KREATYWNE SŁUŻĄCE OPRACOWANIU KLUCZOWYCH KOMUNIKATÓW I REKOMENDACJI

Wszystkie trzy elementy projektu *Safer Cities for Girls Poland* bazują na podejściu partycypacyjnym i przekrojowym, które wzmacnia pozycję uczestniczek i zapewnia dostępność. Do różnych procesów, które opisano poniżej, włączono dziewczęta i młode kobiety w całej ich różnorodności, w tym osoby niebinarne i nieokreślające się według standardowych kryteriów płci.

1. SPACERY BEZPIECZEŃSTWA

Metodologia spacerów bezpieczeństwa (*safety walks*), w ramach której różnorodne grupy dziewcząt i młodych kobiet chodzą razem po przestrzeni miejskiej, korzystając z wcześniej uzgodnionej trasy, pełni rolę audytu bezpieczeństwa, którego celem jest zebranie spostrzeżeń od dziewcząt i młodych kobiet na temat postrzegania przez tę grupę bezpieczeństwa i niepewności w powszechnie uczęszczanych przestrzeniach publicznych. W okresie od marca do maja 2024 r. w Krakowie i Warszawie przeprowadzono 10 spacerów bezpieczeństwa, w których wzięły udział łącznie 63 osoby w wieku od 14 do 26 lat. Wśród uczestniczek znalazły się dziewczęta i młode kobiety ze społeczności romskiej i muzułmańskiej, uchodźczynie z Ukrainy, uczennice szkół średnich i studentki, osoby należące do społeczności LGBTQI+ oraz młode kobiety ze społeczności g/Głuchych. W wyżej wskazanym gronie 61 osób zidentyfikowało się jako kobiety, jedna jako transpłciowy mężczyzna i jedna jako osoba niebinarna. Trzyście osób uczestniczących żyje z niepełnosprawnością. Po zakończeniu spacerów bezpieczeństwa odbyły się dyskusje przy okrągłym stole, co dało uczestniczkom możliwość zastanowienia się nad swoimi doświadczeniami i podzielenia się praktyczną wiedzą na temat bezpiecznego poruszania się w przestrzeni publicznej.

2. GIRLS' ADVISORY GROUP (G*AG)

Dziewczyńska* Grupa Doradcza (Girls* Advisory Group, w skrócie G*AG) to grupa doradcza składająca się z sześciu osób, która została utworzona przez fundację *Juniper*

Na podstawie analizy źródeł zastanych i konsultacji z uczestni(cz)kami trasy spacerów bezpieczeństwa zaprojektowano tak, aby objąć nimi obszary centralne i dzielnice biznesowe, obszary, w których toczy się życie nocne i funkcjonują puby i lokale dla osób powyżej 18 roku życia, tereny zielone i parki, rynki/targowiska i dzielnice handlowe, dzielnice mieszkalne oraz węzły komunikacyjne. Ze względu na ograniczony czas i zasoby nie było możliwości przeprowadzenia spacerów bezpieczeństwa w transporcie publicznym oraz w publicznych placówkach edukacyjnych, np. szkołach czy uczelniach, a ponadto nie przeprowadzono audytu poczucia bezpieczeństwa u dziewcząt i młodych kobiet podczas korzystania z Internetu lub aktywności na różnych platformach mediów społecznościowych. Wiadomo jednak dobrze, że takie miejsca również stanowią poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa dziewcząt i młodych kobiet. W przyszłych badaniach należy uwzględnić również te przestrzenie publiczne i wirtualne. Dalsze badania diagnozujące poczucie bezpieczeństwa wśród różnorodnych dziewcząt i młodych kobiet muszą również obejmować mniejsze miasta i obszary pozamiejskie, co pozwoli na uzyskanie bardziej kompleksowej wiedzy o różnych perspektywach bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej w zależności od położenia geograficznego.

w maju 2024 roku. Pięć z sześciu osób należących do grupy identyfikuje się jako kobiety, a jedna – jako transpłciowy mężczyzna, trzy na sześć należą do społeczności LGBTQI+,

a trzy pochodzą ze środowisk migranckich lub uchodźczych. G*AG korzysta ze specjalnego wsparcia organizacyjnego ze strony zespołu fundacji *Juniper*, a każda osoba należąca do G*AG została upoważniona do dzielenia się swoją unikalnym punktem widzenia na kwestie związane z własnym bezpieczeństwem. Różnorodne osoby należące do grupy wniosły swój wkład we wszystkie etapy projektu *Safer Cities for Girls Poland*, m.in. przekazywały uwagi na temat wstępnej analizy źródeł zastanych, wносиły wkład w opracowywanie tras spacerów bezpie-

czeństwa i uczestniczyły w nich, a także aktywnie uczestniczyły we wspólnych sesjach kreatywnych. Osoby z G*AG będą również uczestniczyć w działaniach rzeczniczych i kampanii mającej na celu promowanie wniosków i zaleceń projektu *Safer Cities for Girls Poland*. Każda osoba należąca do G*AG ma formalną umowę o pracę w niepełnym wymiarze godzin i poświęca ok. 40 godzin miesięcznie na działania doradcze, angażując się w realizację zarówno zadań indywidualnych, jak i grupowych.

3. WSPÓLNE SESJE KREATYWNE

Latem 2024 r. fundacja *Juniper* zorganizowała i poprowadziła dwie wspólne sesje kreatywne, w których wzięły udział różnorodne dziewczęta i młode kobiety oraz przedstawiciele i przedstawicielki organizacji pozarządowych, środowisk akademickich i instytucji publicznych. Celem sesji było opracowanie kluczowych komunikatów i zaleceń dla decydentów i decydek politycznych. Wyniki tych prac przedstawiono poniżej.

Pierwsza sesja odbyła się 19 lipca, w kulminacyjnym momencie tygodniowego projektu *Empowerment Summer School*, którego celem było wzmocnienie pozycji dorastających dziewcząt i młodych kobiet. Wzięło w niej udział ponad 50 osób, w tym 27 dziewcząt i młodych kobiet, a także 30 dorosłych przedstawicieli i przedstawicielek różnych instytucji państwowych i organizacji pozarządowych. Druga sesja odbyła się 2 sierpnia, w ramach projektu *Feminist Queer Summer Camp*. Wzięło w niej udział 14 dorosłych kobiet. W sesjach wykorzystano wyniki badań przeprowadzonych w ramach projektu oraz elementy metodologii Teatru Legislacyjnego²⁸.

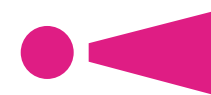
W sesjach wzięło udział łącznie ponad 70 młodych dziewcząt i kobiet (wszystkie w wieku poniżej 24 lat), jak również przedstawiciele i przedstawicielki 14 organizacji pozarządowych (m.in. Centrum Praw Kobiet, Fundacja Feminoteka, Fundacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny FEDERA, Polskie Forum Migracyjne, Projekt Sekson Fundacji Avalon, Grupa Ponton, Gender Solution, Ashoka Polska, Towarzystwo Interwencji Kryzysowej), pięcioro pracowników i pracowników naukowych z uniwersytetów (Szkoly Głównej Handlowej w Warszawie, Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), trzy osoby reprezentujące instytucje kultury (Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki w Warszawie i Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN) oraz dwa podmioty państwowe (Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Urząd Miasta Krakowa). Te dwie sesje stanowiły platformę dla międzypokoleniowego dzielenia się wiedzą i wzajemnego słuchania, burzy mózgów na temat obaw związanych z bezpieczeństwem i jego brakiem oraz wspólnego formułowania rozwiązań w celu stawienia czoła tym wyzwaniom.

WYNIKI BADANIA SAFER CITIES FOR GIRLS POLAND

POWSZECHNY BRAK BEZPIECZEŃSTWA WŚRÓD DZIEWCZĄT I MŁODYCH KOBIET W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Różnorodne dziewczęta i młode kobiety uczestniczące w projekcie *Safer Cities for Girls Poland* podkreślały, że regularnie czują się zagrożone lub brakuje im poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej, a poczucie niepewności wynika z ich płci, dyskryminacji ze względu na płeć i nierównych relacji władzy między mężczyznami i kobietami. Uczestniczki projektu były bardzo sfrustrowane poczuciem, że muszą być osobiście odpowiedzialne za swoje bezpieczeństwo, ponieważ nie istnieją ogólnomiejskie działania zapewniające im poczucie bezpieczeństwa.

Jedna z uczestniczek spaceru bezpieczeństwa opisała, jak zaczyna się bać, gdy porusza się w zagrażającym otoczeniu. „Nie potrafię się bić, nie potrafię się obronić” – powiedziała.

90%

Prawie 90% dziewcząt i młodych kobiet, które wzięły udział w działaniach *Safer Cities for Girls Poland*, wezwało władze publiczne do poważnego potraktowania braku bezpieczeństwa dziewcząt i młodych kobiet w przestrzeni publicznej oraz do zainicjowania rozwiązań, dzięki którym dziewczęta i młode kobiety nie będą obwiniwane za przemoc ze względu na płeć, groźby i molestowanie, na które są narażone w miejscach publicznych. Dziewczęta i młode kobiety w całej swojej różnorodności chcą mieć możliwość swobodnego poruszania się w przestrzeni publicznej bez obawy przed molestowaniem, zastraszaniem czy przemocą.

ELEMENTY PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO POCZUCIA BRAKU BEZPIECZEŃSTWA DZIEWCZĄT I MŁODYCH KOBIET W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ TO:

- Słabo oświetlone obszary, szczególnie w nocy, w tym gęste zarośla i nieoświetlone alejki
- Nowe i nieznane obszary
- Zapach alkoholu lub moczu bądź inne nieprzyjemne zapachy sugerujące, że obszar nie jest regularnie monitorowany czy utrzymywany w czystości
- Niewystarczające oznakowanie kierunku ruchu, np. brak znaków wskazujących wyjście z dworców kolejowych czy innych węzłów transportu publicznego
- Słabo rozwinięta lub niewłaściwie utrzymywana infrastruktura, w tym uszkodzone chodniki, wybite okna lub zdewastowane wyposażenie placów zabaw
- Obecność grup mężczyzn przy braku innych osób postronnych
- Obecność agresywnych, seksistowskich, rasistowskich lub homofobicznych graffiti, naklejek i komunikatów
- Puste butelki po alkoholu
- Brak komunikatów edukacyjnych w środkach transportu publicznego w celu zapobiegania molestowaniu seksualnemu i przemocy ze względu na płeć w przestrzeni publicznej
- Brak przycisków alarmowych lub ostrzegawczych w środkach transportu publicznego oraz
- Obszary niedostępne dla osób z niepełnosprawnością.

ELEMENTY PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA DZIEWCZĄT I MŁODYCH KOBIET W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ TO:

- Czyste i dobrze oświetlone przestrzenie z widocznymi systemami monitorowania
- Obecność potencjalnych sojuszników, reagujących świadków lub przebywanie w grupie
- Przestrzeń dostępna dla osób z niepełnosprawnością
- Znajomość przestrzeni i wiedza, w którym kierunku pójść
- Obecność komunikatów promujących bezpieczeństwo publiczne i brak tolerancji dla przemocy lub molestowania
- Widoczne informacje o tym, jak i gdzie zgłosić incydent.

DZIEWCZĘTA I MŁODE KOBIETY Z GRUP MARGINALIZOWANYCH SĄ NARAŻONE NA WIĘKSZE ZAGROŻENIA

Dziewczęta i młode kobiety o tożsamości wielowymiarowej doświadczają jeszcze większych zagrożeń własnego bezpieczeństwa. Młode uchodźczynie opisały zwiększone ryzyko dla własnego bezpieczeństwa wynikające z barier językowych, izolacji kulturowej i dyskryminacji. Zalicza się tutaj dyskryminację w szkołach i w przestrzeni publicznej oraz bycie celem mowy nienawiści, zarówno w Internecie, jak i w kontaktach osobistych. Ich obawy potęguje nieznanostwo lokalnych norm i zbyt słabe sieci wsparcia.

Jedna z młodych uchodźczyń z Ukrainy powiedziała: „Chcesz się chronić przed wojną, chcesz żyć. A później słyszysz [...]: „Spier*łaj na Ukrainę!” I to jest bardzo obraźliwe dla Ukraińców, bardzo. I niesprawiedliwe”.

Dziewczęta i młode kobiety z mniejszości etnicznych, w tym Romki, doświadczają dyskryminacji krzyżowej ze względu na pochodzenie etniczne i płeć, a ponadto są narażone na zwiększone ryzyko nękania i przemocy w przestrzeni publicznej w związku ze stereotypami i uprzedzeniami rasowymi. Dziewczęta i młode kobiety należące do społeczności LGBTQI+ muszą mierzyć się z zagrożeniami bezpieczeństwa wynikającymi z homofobii, transfobii i przemocy ze względu na płeć, a ponadto doświadczają wykluczenia i nękania w przestrzeni publicznej, co negatywnie wpływa na ich poczucie bezpieczeństwa i dobrostan psychiczny.

Dziewczęta i młode kobiety ze społeczności g/Głuchych mają do czynienia z wyjątkowymi wyzwaniami w zakresie bezpieczeństwa ze względu na bariery komunikacyjne, które mogą prowadzić do poczucia izolacji ze względu na trudności w dostępie do służb ratunkowych i brak dostępności w przestrzeni publicznej, w tym w transporcie publicznym. Bronią się one przed potencjalnymi konsekwencjami postrzegania ich jako osób niemych i niezdolnych do obrony.

Jedna młoda kobieta ze społeczności g/Głuchych wyjaśniła: „Często, gdy jest ciemno, a ja ze znajomymi jesteśmy w grupie, używamy języka migowego, ale kiedy podchodzi jakiś mężczyzna, to musimy udawać, że rozmawiamy, a nie migamy, bo inaczej pomyślałby, że jesteśmy łatwym celem”.

Zajęcie się tymi wieloaspektowymi zagrożeniami wymaga przyjęcia inkluzywnych zasad polityki, wsparcia społeczności i działań rzeczniczych, w których priorytetowo traktuje się bezpieczeństwo i włączanie wszystkich dziewcząt i młodych kobiet. Oczywiście jest jednak, że potrzeby różnorodnych dziewcząt i młodych kobiet nie są uwzględniane w projektowaniu ani utrzymywaniu przestrzeni publicznych czy też w inicjatywach dotyczących polityki bezpieczeństwa publicznego.

PRZESŁANIE DZIEWCZĄT I MŁODYCH KOBIET DLA DECYDENTÓW POLITYCZNYCH

„Wiem, że dotyczy to wielu dziewczyn i myślę, że ważne jest, żeby próbować zrobić coś z tym problemem” – powiedziała jedna z uczestniczek spaceru bezpieczeństwa.

„Nie przesadzamy! To poważny problem” – powiedziała osoba uczestnicząca w sesji kreatywnej.

„Zadbajcie o bezpieczeństwo dziewczyn i stwórzcie system, który nie obarcza ich winą” – powiedziała jedna z uczestniczek sesji kreatywnej.

„Proponuję kampanię dotyczącą reagowania na przemoc i molestowanie w przestrzeni publicznej. Ludzie powinni wiedzieć, że muszą reagować i muszą wiedzieć, jak to robić” – powiedziała osoba uczestnicząca w sesji kreatywnej.

Opierając się na wiedzy o tym, że każda osoba, niezależnie od wieku i płci, ma prawo do życia w bezpiecznym środowisku, dziewczęta i młode kobiety oraz inni eksperci i ekspertki uczestniczący w działaniach *Safer Cities for Girls Poland* opracowali sześć kluczowych wezwań do działania dla polskich decydentów i decydek:

1.

Zapewnienie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej nie jest zadaniem poszczególnych dziewcząt i młodych kobiet. Obowiązkiem władz państwowych i lokalnych jest zapewnienie bezpieczeństwa dziewcząt i młodych kobiet w przestrzeni publicznej, w tym poprzez promowanie i finansowanie integracyjnych i długofalowych programów bezpieczeństwa z uwzględnieniem kryterium płci. Pierwszym kluczowym krokiem jest publiczne potępienie przez władze miejskie i krajowe

wysokiego poziomu przemocy ze względu na płeć i braku bezpieczeństwa różnorodnych dziewcząt i młodych kobiet w przestrzeni publicznej oraz wdrożenie polityki zerowej tolerancji dla przemocy ze względu na płeć, molestowania i gróźb w przestrzeni publicznej. Następnie należy opracować kompleksowe, wielostronne plany działania w porozumieniu z różnorodnymi dziewczętami i młodymi kobietami, aby zapewnić praktyczne wdrożenie praw dziewcząt i młodych kobiet do bezpiecznego życia w mieście.

2.

Zapobieganie przemocy wobec kobiet i dziewcząt w całej ich różnorodności powinno być priorytetem. Wszystko zaczyna się od promowania równości płci, różnorodności i integracji. Utrwalanie przemocy, dyskryminacji i molestowania kobiet wynika ze stereotypów dotyczących płci, nierównych relacji władzy, a także norm kulturowych i społecznych. Podważanie tych norm poprzez edukację, programy emancy-

pacyjne, podnoszenie świadomości i działania rzecznicze ma kluczowe znaczenie dla wspierania zmian społecznych. Istnieje ciągła potrzeba dostosowania polskich ram prawnych, polityk i programów do standardów UE, aby zapewnić pełne wdrożenie zasad równości i wolności w miastach oraz ochronę równych praw dziewcząt i kobiet w całej ich różnorodności.

3.

Należy wzmocnić edukację w zakresie zapobiegania przemocy, w tym przemocy ze względu na płeć, a także szeroko udostępnić płynące z niej wnioski w polskim systemie oświaty oraz wśród ogółu społeczeństwa. Należy tu uwzględnić wdrażanie działań edukacyjnych na wszystkich poziomach edukacji formalnej, ze szczególnym uwzględnieniem równości płci, różnorodności i integracji oraz promowanie pozytywnych norm dotyczących płci i relacji opartych na szacunku. Potrzebne są ukierunkowane działania edukacyjne skierowane w szczególności do chłopców i mężczyzn, skupione na zapobieganiu toksycznej męskości i wszelkim formom przemocy ze względu na płeć. Podobnie

też należy wzmocniać pozycję dziewcząt i młodych kobiet, edukować je w zakresie przysługujących im podstawowych praw człowieka, w tym także w aspekcie równości płci i wolności od przemocy. Należy uczyć je, jak zabierać głos i radzić sobie z sytuacjami, w których nie czują się bezpiecznie, a także jak budować asertywność i poczucie własnej wartości. Potrzebne są również specjalistyczne szkolenia dla urzędników i pracowników służb i instytucji pomocowych, takich jak policja, służby miejskie, sądy oraz służby socjalne, medyczne i prawne – pozwoli to zapewnić reakcje skupione na osobach dotkniętych przemocą ze względu na płeć, w tym także w przestrzeni publicznej.

4.

Należy wspierać długofalowe inicjatywy mające na celu wspieranie działań na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt, ich sprawczości i znaczącego udziału w procesach decyzyjnych. W ramach tych inicjatyw należy ustanowić mechanizmy promujące uczestnictwo młodzieży w celu zwiększenia udziału różnorodnych dziewcząt i młodych kobiet w procesach decyzyjnych na wszystkich poziomach tworzenia i wdrażania polityki bezpieczeństwa. Należy podjąć konkretne działania w celu zapewnienia aktywnego zaangażowania dziewcząt i młodych kobiet o wielowymiarowej tożsamości, które doświadczają zwiększonego zagrożenia swojego bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej – chodzi na przykład o dziewczęta i młode kobiety z mniejszości etnicznych

lub kulturowych, osoby z doświadczeniem migracyjnym i uchodźczym, osoby LGBTQI+ oraz dziewczęta i młode kobiety z niepełnosprawnościami. Do tych platform konsultacyjnych należy się odwoływać w szczególności w obszarach związanych z polityką bezpieczeństwa publicznego, reformami sektora bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości oraz planowaniem urbanistycznym sprzyjającym włączeniu różnych grup społecznych. Niezwykle ważne jest, aby w dyskursie publicznym podnieść rangę dyskusji na temat tworzenia bezpiecznych miast, w których będą się dobrze czuć wszyscy, w tym różnorodne dziewczęta i młode kobiety – przyczyni się to do stworzenia bardziej włączających, sprawiedliwych obszarów miejskich, wspierających różnorodne dziewczęta i kobiety.

5.

Potrzebne są zwiększone działania wspierające większy sprzeciw społeczny wobec przemocy wobec kobiet i dziewcząt, w tym w przestrzeni publicznej. W takich działaniach należy podkreślać zerową tolerancję dla przemocy w przestrzeni publicznej, w tym przemocy ze względu na płeć. Należy tu uwzględnić także widoczne i dostępne kampanie bezpieczeństwa publicznego w przestrzeni publicznej i transporcie publicznym wskazujące, w jaki sposób osoby postronne mogą bezpiecznie reagować i interweniować, kiedy są świadkami nękania, gróźb, przemocy lub innych zachowań dyskryminacyjnych. Należy również udostępnić odpowiednie numery telefoniczne i procedury zgłaszania takich zdarzeń. Uczestnicy i uczestniczki sesji kreatywnych wskazali

na materiały dotyczące zdrowia publicznego eksponowane w przestrzeni publicznej i środkach transportu publicznego w celu powstrzymania rozprzestrzeniania się COVID 19 – jest to przykład kampanii bezpieczeństwa publicznego, a podobną kampanię można by rozpocząć w celu zapobiegania przemocy i nękanii ze względu na płeć w przestrzeni publicznej. W miastach na całym świecie, w tym w Londynie, umieszcza się takie plakaty w transporcie publicznym – mówią one o tym, jak bezpiecznie reagować na przypadki molestowania seksualnego. Podobne komunikaty można opracować w porozumieniu z różnorodnymi dziewczętami i młodymi kobietami i rozmieszczać je w polskich miastach i przestrzeniach publicznych.

Wszelkie działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa dziewcząt i młodych kobiet w przestrzeni publicznej powinny uwzględniać konkretne inicjatywy promujące bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami i dostępność dla tych osób. Oznacza to konieczność projektowania przestrzeni publicznej i polityki bezpieczeństwa publicznego w bezpośredniej konsultacji z dziewczętami i młodymi kobietami z niepełnosprawnościami, a także zadbanie o dostępność informacji w zakresie bezpieczeństwa publicznego i procedur awaryjnych dla osób z dysfunkcjami wzroku i g/Głuchych, a także dla osób z innymi niepełnosprawnościami. Niezbędne jest również tworzenie mechanizmów zgłaszania

incydentów, które zostałyby opracowane dla osób z niepełnosprawnościami i przez takie osoby. Wszystkie działania powinny również uwzględniać to, że niepełnosprawność współgra z innymi tożsamościami i może potęgować poczucie bezbronności, niepewności i wykluczenia wśród dziewcząt i młodych kobiet żyjących z niepełnosprawnością. Elementem zapewniania dostępności są również działania na rzecz udostępniania informacji w różnych językach, takich jak romski, ukraiński czy rosyjski. Władze w całej Polsce powinny aktywnie wdrażać europejskie standardy dostępności i równości oraz uczestniczyć w inicjatywach takich jak program Komisji Europejskiej *Access City*.

PODZIĘKOWANIA

Plan International Poland i fundacja *Juniper* wyrażają głęboką wdzięczność wszystkim, którzy przyczynili się do realizacji projektu *Safer Cities for Girls Poland*. Szczególne podziękowania kierujemy do każdej dziewczyny i młodej kobiety, która podzieliła się z nami swoim czasem, doświadczeniem i punktem widzenia. Wasze głosy i historie są sednem tego projektu. Wasza gotowość do szczerej i przemyślanej współpracy z nami zapewniła nam wielkie bogactwo spostrzeżeń, stając się źródłem inspiracji i nauki. Podziękowania kierujemy w stronę wszystkich osób, które uczestniczyły w spacerach bezpieczeństwa i sesjach kreatywnych, a także osób z Girls*

Advisory Group (Yeva Hovsepyan, Hania Nikanava, Marysia Zaborska, Małgosia James, Mika Nechyporenko i Natalia Siuchta), których wiedza, wskazówki i nieustanne wsparcie podczas całego projektu były nieocenione. *Plan International Poland* pragnie również podziękować badaczkom – Annie Urbaniak kierującej badaniami oraz Annie Górcie asystującej przy badaniach – za przeprowadzenie kompleksowej analizy źródeł zastanych oraz procesu gromadzenia i analizy danych dotyczących spacerów bezpieczeństwa, a także zrealizowanie wywiadów z kluczowymi informator(k)ami.

PRZYPISY

- ¹ Plan International pracuje z dziećmi i dziewczętami w ponad 80 krajach, dążąc do tworzenia świata, w którym wszyscy są równi. Aby osiągnąć ten cel, organizacja bada przyczyny wyzwań i nierówności, przed którymi stoją dzieci i młode dziewczęta. Plan International działa w Polsce od marca 2022 roku, angażując się zarówno w działania humanitarne w odpowiedzi na wojnę na Ukrainie i napływ uchodźców z Ukrainy do Polski, jak również współpracując z polskimi organizacjami w celu wspierania praw dziecka i równości dziewcząt w Polsce. Celem działalności fundacji Juniper jest to, aby wszystkie dziewczęta i kobiety były wolne i bezpieczne, aby mogły rozwijać się i określać własną ścieżkę oraz aby miały siłę i odwagę wpływania na rzeczywistość, w której wspólnie żyjemy.
- ² <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150000961/O/D20150961.pdf>
- ³ https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/raport_alternatywny_rpo_dla_grevio_czerwiec_2020.pdf
- ⁴ https://cpk.org.pl/wp-content/uploads/2021/03/raport_ca%C5%82o%C5%9B%C4%87_cpk.pdf
- ⁵ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/ofiary-gwaltu-i-przemocy-domowej,1,1.html>
- ⁶ Międzynarodowe badanie dotyczące molestowania seksualnego w przestrzeni publicznej przeprowadzone przez L'Oréal Paris Poland we współpracy z IPSOS, N = 2000, marzec 2021 r. [online] Stand Up - Przeciw molestowaniu ulicznemu (<https://www.standup-international.com/pl/pl/>)
- ⁷ Grabowska, M. (2022). *Molestowanie seksualne w obszarach kształcenia zawodowego, zatrudnienia i usług*. Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego, Warszawa. [online] https://ptpa.org.pl/site/assets/files/1939/molestowanie_seksualne_-_raport_ptpa_2022.pdf
- ⁸ Gerlich, J. (2019). *Molestowanie na polskich uczelniach publicznych*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka [online] hfhf.pl/upload/2022/01/molestowanie-na-polskich-uczelniach-publicznych.pdf
- ⁹ Kister, P., Kocjan, J., Patykowski, I., Tencer, B., Urbańska, A. (2022). *Badanie molestowania seksualnego na uczelni: powszechność zjawiska oraz analiza dostępności wsparcia na Uniwersytetach Jagiellońskim, Warszawskim oraz Wrocławskim dla osób studiujących, które go doświadczają*, Warszawa: PTPA, 2022. [online: 06.07.2024] https://www.ptpa.org.pl/site/assets/files/1029/raport_1_kk_-_badanie_molestowania_seksualnego_na_uczelniach.pdf
- ¹⁰ Rainbow Map (<https://rainbowmap.ilga-europe.org/>)
- ¹¹ Świder, M., Winiewski, M., i in (2021). Sytuacja społeczna osób LGBTa w Polsce. Raport za lata 2019-2020, Kampania Przeciw Homofobii i Lambda, Warszawa [online] https://kph.org.pl/wp-content/uploads/2021/12/Raport_Duzy_Digital-1.pdf
- ¹² Spurek, S. (2024) *Cyberprzemoc wobec Kobiąt w Polsce*. Raport na podstawie badań przeprowadzonych przez pracownię badawczą IQS sp. z o.o. [online] <https://sylwiaspurek.pl/wp-content/uploads/2024/06/raport-cyberprzemoc-10-online.pdf>
- ¹³ L'Oréal Paris Polska wraz z IPSOS (2021)
- ¹⁴ Spurek, S. (2024) *ibid*
- ¹⁵ Barometr Warszawski – IV fala (2023). [online] https://um.warszawa.pl/documents/55043703/95460520/BW_IV+fala_2023_raport.pdf/6aaaa5ef-af06-c8c-2-72d6-60776d976b0?t=1704450634604
- ¹⁶ Polityka bezpieczeństwa m.st. Warszawy (2022). Program zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Warszawa bezpieczna dla wszystkich. Załącznik do uchwały nr LXIV/2102/2022 Rady m. st. Warszawy z 12 maja 2022 r. <https://bezpieczna.um.warszawa.pl/-/polityka-bezpieczenstwa-m-st-warszawy>
- ¹⁷ Strategia Rozwoju Warszawy 2030 (2018), bdw, przyjęta UCHWAŁĄ NR LXVI/1800/2018 RADY MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY z dnia 10 MAJA 2018 r. Strategia #Warszawa2030 <https://um.warszawa.pl/documents/56602/38746844/Strategia+%23Warszawa2030.pdf/990ffe5b-835b-515b-d899-0a34d600f591?t=1646311753449> Także: <https://um.warszawa.pl/waw/strategia/strategia-rozwoju-miasta>
- ¹⁸ Barometr Warszawski – II fala (2023). https://um.warszawa.pl/documents/55043703/0/BW_II+fala_2023_raport.pdf/217f2835-a0a5-9c23-4e11-b-6484d256e76?t=1703776303373
- ¹⁹ BIP (2018), bdw, Biuletyn Informacji Publicznej RPO Jedynie 5% przestępstw motywowanych nienawiścią jest zgłaszanych na policję - badania RPO i ODIHR/OBWE <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/jedynie-5-przestepstw-motywowanych-nienawiscia-jest-zglaszanych-na-policje-badania-rpo-i-odihrobwe>
- ²⁰ BIP (2023b), bdw, Biuletyn Informacji Publicznej, Miasto Kraków, *Badanie dotyczące poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Krakowa. Raport z badania zrealizowanego przez BBS OBSERWATOR SP. J.*, październik 2023. Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Krakowa - BIP MK <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/444102/karta> and BIP, bdw, Biuletyn Informacji Publicznej, Miasto Kraków, *Badania poczucia bezpieczeństwa 2014–2023*. <https://www.bip.krakow.pl/?dok%20id=104391> [dostęp: 31.05.2024]
- ²¹ UCHWAŁA NR LXXVI/2139/22 Rady Miasta Krakowa z dnia 12 stycznia 2022 r. w sprawie przyjęcia Programu poprawy bezpieczeństwa dla miasta Krakowa na lata 2022 – 2024 pn. „Bezpieczny Kraków”. https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=167&sub_dok_id=167&sub=uchwala&query=id%3D26193%26typ%3Du Warto dodać, że pierwszy Program Poprawy Bezpieczeństwa dla miasta Krakowa został przyjęty uchwałą nr XL/299/1999 Rady Miasta Krakowa w dniu 22 grudnia 1999 r. jako jeden z pierwszych tego typu programów w Polsce.
- ²² www.srk2030.pl
- ²³ <https://www.um.warszawa.pl/aktualnosci/podpisalismy-warszawska-deklaracje-lgbt>
- ²⁴ <https://www.um.warszawa.pl/aktualnosci/nowa-polityka-roznorodnosci-w-um-warszawa>
- ²⁵ <https://www.standup-international.com/en/en/> and <https://um.warszawa.pl/-/stand-up-kampania-przeciw-molestowaniu>
- ²⁶ Kraków dla równości – rozpoczynamy prace nad programem - Magiczny Kraków https://www.krakow.pl/aktualnosci/268066,26,komunikat,_krakow_dla_rownosci_rozpoczynamy_prace_nad_programem.html
- ²⁷ <https://urbact.eu/networks/femact-cities>
- ²⁸ Teatr Legislacyjny (Legislative Theatre, LT) to metoda partycypacyjna wykorzystująca odgrywanie ról i improwizację, aby angażować uczestników w szukanie rozwiązań dla problemów politycznych.

Opublikowane przez

Plan International Poland
<https://plan-international.org/poland/>
Email: Poland.office@plan-international.org

i fundację Juniper

<https://www.facebook.com/Juniper.fundacja/>
Email: juniper.fundacja@gmail.com

Wrzesień 2024

Zdjęcia wykorzystane w niniejszej publikacji zostały wykonane przez Magdalenę Stoch, fundacja Juniper.

Sugerowany sposób cytowania

Plan International Poland i fundacja Juniper. #SafetyRightNow *Rekomendacje działań na rzecz bezpieczniejszej Polski: Przeciwdziałanie przemocy ze względu na płeć w przestrzeniach publicznych*. Wrzesień 2024

© Plan International

Zezwala się na kopiowanie, rozpowszechnianie, wyświetlanie, pobieranie i inne dowolne wykorzystywanie niniejszej publikacji w dowolnym celu, pod warunkiem wskazania Plan International Poland i fundacji Juniper jako właściciela.

Zastrzeżenie

Informacje zawarte w niniejszej publikacji zostały oparte na informacjach dostępnych w momencie jej przygotowania. Plan International Poland, fundacja Juniper ani żaden inny podmiot Plan International Inc. nie ponoszą odpowiedzialności za jakiegokolwiek błędy lub pominięcia znajdujące się w niniejszej publikacji.